Sgrinio Llygaid Diabetig Cymru
Diabetic Eye Screening Wales

GIG CYMRU NHS WALES
Iechyd Cyhoeddus Cymru
Public Health Wales

Adroddiad Ystadegol Blynyddol Sgrinio Llygaid Diabetig Cymru 2018-19

Chwefror 2020

Cyhoeddiad Is-adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru

Amdanom ni

Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn bodoli i ddiogelu a gwella iechyd a lles a lleihau anghydraddoldebau iechyd i bobl yng Nghymru.

Rydym yn rhan o'r GIG ac yn adrodd i'r Gweinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn Llywodraeth Cymru.

Ein gweledigaeth yw sicrhau Cymru iachach, hapusach a thecach. Rydym yn gweithio yn lleol, yn genedlaethol, gyda'n partneriaid ac ar draws cymunedau yn y meysydd canlynol:

Diogelu iechyd — darparu gwybodaeth a chyngor a chymryd camau i ddiogelu pobl rhag clefyd trosglwyddadwy a pheryglon amgylcheddol

Gofal sylfaenol, cymunedol ac integredig — cryfhau effaith iechyd y cyhoedd drwy bolisi, comisiynu, cynllunio a darparu gwasanaethau

Microbioleg — darparu rhwydwaith o wasanaethau microbioleg sy'n cynorthwyo diagnosis o glefydau heintus a'u rheoli

Diogelu — darparu arbenigedd a chyngor strategol i helpu i ddiogelu plant ac oedolion agored i niwed

Sgrinio — darparu rhaglenni sgrinio sy'n cynorthwyo canfod clefydau'n gynnar, eu hatal a'u trin

Gwybodaeth iechyd — dadansoddi data iechyd y cyhoedd, dod o hyd i dystiolaeth a rheoli gwybodaeth

Gwella ansawdd a diogelwch cleifion y GIG — darparu gwybodaeth, cyngor a chymorth i'r GIG i wella canlyniadau cleifion

Polisi, ymchwil a datblygu rhyngwladol — dylanwadu ar bolisi, cynorthwyo ymchwil a chyfrannu at ddatblygu iechyd yn rhyngwladol

Gwella iechyd — gweithio ar draws asiantaethau a darparu gwasanaethau i'r boblogaeth er mwyn gwella iechyd a lleihau anghydraddoldebau iechyd

Rhagor o wybodaeth

Gwefan: icc.gig.cymru
E-bost: ymholiadau.cyffredinol@wales.nhs.uk
Twitter: @IechydCyhoeddus
Facebook: facebook.com/iechydcyhoedduscymru

Mae'r adroddiad hwn yn grynodeb manwl o wybodaeth am waith a wnaed gan Sgrinio Llygaid Diabetig Cymru ar gyfer y flwyddyn o fis Ebrill 2018 tan ddiwedd mis Mawrth 2019.

Manylion Cyhoeddi:

Teitl: Adroddiad Ystadegol Blynyddol Sgrinio Llygaid Diabetig Cymru 2018-19

Dyddiad: Cyhoeddwyd yr adroddiad hwn ar 27 Chwefror 2020

ISBN: 978-1-78986-113-6

I gael rhagor o wybodaeth am yr adroddiad hwn a rhoi adborth arno cysylltwch â:

Helen Clayton, Rheolwr Gwasanaethau Gwybodeg a Data,
Yr Is-adran Gwybodeg, Llawr 6, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Rhif 2 Cwr y Ddinas, Stryd Tyndall, Caerdydd, CF10 4BZ
Ffôn: 029 2010 4405

E-bost: Screening.Information@wales.nhs.uk

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth yn Gymraeg heb oedi / We welcome correspondence and phone calls in Welsh. We will respond to correspondence in Welsh without delay.

Datganiad Sicrhau Ansawdd

Mae cofnodion sgrinio data yn newid yn barhaus. Mae'r cronfeydd data a ddefnyddir gan Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cael eu diweddaru'n ddyddiol pan fydd cofnodion yn cael eu hychwanegu, eu newid neu eu dileu (archifo). Gallai hyn ymwneud â phan fydd unigolyn wedi'i nodi fel un y mae angen sgrinio arno; wedi cael canlyniadau sy'n rhaid eu cofnodi, neu â newid statws ac nad oes angen sgrinio arno mwyach yn y drefn honno. Ceir data gan nifer mawr o ffynonellau gwahanol gyda lefelau amrywiol o gywirdeb a chyflawnrwydd. Mae'r Adran Sgrinio yn gwirio data ar gyfer cywirdeb drwy gymharu setiau data – er enghraifft data practis meddyg teulu – ac yn cywiro'r data codio lle y bo'n bosibl. Dylid nodi y ceir oedi weithiau o ran casglu data – er enghraifft efallai na fydd person yn cofrestru gyda'i feddyg teulu ar unwaith. Bydd yr oedi hwn, felly, yn effeithio ar gyflawnrwydd y data gan ddibynnu ar amgylchiadau unigol. Yn ogystal, dylai'r darllenydd fod yn ymwybodol bod data yn cael eu diweddaru'n barhaus a gall fod mân ailaddasiadau yn y niferoedd a ddyfynnir yn y ddogfen hon o un flwyddyn i'r llall oherwydd adnewyddu data.

© 2020 Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru
Gellir atgynhyrchu deunydd yn y ddogfen hon o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored
http://www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence-cymraeg/version/3/ ar yr amod y caiff hynny ei wneud yn gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Dylid cydnabod Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Delweddau'r clawr gan Syda Productions, Taiga, Sruilk ac Andrey Popov.

Mae’r hawlfraint o ran y trefniant teipograffyddol, y dylunio a’r diwygio yn eiddo i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Cynnwys

1 CYFLWYNIAD 5
1.1 Negeseuon allweddol i'r cyhoedd 5
1.2 Cyflawni'r rhaglen 6
1.3 Llwybr sgrinio 6

2 PENAWDAU YSTADEGAU 2018-19 7

3 DATA 8
3.1 Cwmpas 8
3.2 Cynnig sgrinio'n amserol 11
3.3 Adroddiad ar ganlyniadau sgrinio 13
3.4 Retinopathi a nodwyd 15
3.5 Atgyfeiriadau i Offthalmoleg 18

4 DIFFINIADAU 20

5 TÎM CYNHYRCHU 22

Tablau a Graffiau

Tabl 1: Cwmpas Sgrinio Llygaid Diabetig yn ôl Bwrdd Iechyd.....9
Siart 1: Cwmpas Sgrinio Llygaid Diabetig yn ôl Bwrdd Iechyd.....9
Tabl 2: Cwmpas yn ôl Cwintel Amddifadedd.....10
Siart 2: Cwmpas yn ôl Cwintel Amddifadedd.....10
Tabl 3: Cyfranogwyr a gafodd eu Hailalw yn ôl Bwrdd Iechyd.....11
Siart 3: Cyfranogwyr a gafodd eu Hailalw yn ôl Bwrdd Iechyd.....12
Tabl 4: Llythyrau canlyniadau a argraffwyd yn ôl Bwrdd Iechyd.....13
Siart 4: Llythyrau canlyniadau a argraffwyd yn ôl Bwrdd Iechyd.....14
Tabl 5: Dadansoddiad o Retinopathi yn ôl Bwrdd Iechyd.....16
Tabl 6: Canlyniadau Retinopathi yn ôl Bwrdd Iechyd 17
Tabl 7: Atgyfeiriadau brys ar gyfer Retinopathi Ymledol Gweithredol (R3A) i Offthalmoleg o fewn 14 diwrnod yn ôl Bwrdd Iechyd 18
Tabl 8: Pob atgyfeiriad brys i Offthalmoleg yn ôl Bwrdd Iechyd.....19

1 Cyflwyniad

Croeso i'r ail adroddiad ystadegol blynyddol a'r adroddiad Ystadegol Swyddogol cyntaf i'w gyhoeddi gan Sgrinio Llygaid Diabetig Cymru (DESW); Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Cafodd DESW (Gwasanaeth Sgrinio Retinopatheg Diabetig Cymru yn flaenorol) ei gomisiynu'n wreiddiol fel gwasanaeth cenedlaethol gan Lywodraeth Cymru ym mis Gorffennaf 2002. Daeth DESW yn weithredol ym mis Mehefin 2003 ac erbyn 2004 roedd yn darparu gwasanaeth i gyfranogwyr ym mhob ardal Bwrdd Iechyd. Cafodd y gwasanaeth ei gynnal gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro tan fis Ebrill 2016 pan drosglwyddodd i ymuno â'r Rhaglenni Sgrinio seiliedig ar boblogaeth eraill a ddarperir gan yr Adran Sgrinio, Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Nod y gwasanaeth yw canfod retinopathi diabetig cyn colli golwg. Mae tystiolaeth ymchwil yn dangos bod nodi a thriniaeth gynnar yn gallu atal colli golwg mewn 70 – 90% o bobl â retinopathi diabetig sy'n bygwth golwg[1] [2].

Mae'r rhai sy'n 12 a hŷn sydd wedi cael diagnosis o ddiabetes, sydd wedi cofrestru gyda meddyg teulu yng Nghymru, yn gymwys ac yn cael eu gwahodd am brofion sgrinio'r retina rheolaidd gyda DESW.

1.1 Negeseuon allweddol i'r cyhoedd

- Mae sgrinio llygaid yn rheolaidd yn lleihau eich risg o golli golwg a achosir gan retinopathi diabetig
- Mae retinopathi diabetig yn gymhlethdod cyffredin mewn diabetes sy'n effeithio ar y rhan o'r llygad sy'n 'gweld': y retina
- Mae retinopathi yn cael ei achosi pan fydd pibellau gwaed bach yn y retina yn tyfu neu'n gollwng. Dros amser, gall hyn effeithio ar olwg dros dro neu'n barhaol
- Hyd nes iddo gyrraedd cam hwyr, nid yw pobl â retinopathi yn profi unrhyw symptomau na cholli golwg; nid ydynt yn gwybod yr effeithir arnynt

[1] Diabetic Retinopathy Study Research Group (1981) Photocoagulation treatment of proliferative diabetic retinopathy. Clinical application of Diabetic Retinopathy Study (DRS) findings, DRS Report Number 8. Ophthalmology 88: 583–600

[2] Early Treatment Diabetic Retinopathy Study (ETDRS) Research Group (1985) Photocoagulation for diabetic macular edema. Early Treatment Diabetic Retinopathy Study report number 1. Arch Ophthalmol 103: 1796–806

- Sgrinio llygaid yn rheolaidd yw'r ffordd orau o nodi a oes gennych unrhyw retinopathi
- Gall retinopathi cam cynnar gael ei wrthdroi drwy gynnal y lefelau siwgr gwaed gorau posibl; gall retinopathi mwy datblygedig gael ei drin gan bigiadau llygaid neu gan laser
- Mae sgrinio DESW yn brawf am ddim gan y GIG a gynhelir mewn lleoliadau cymunedol ledled Cymru
- Nid yw'r prawf sgrinio yn 100% gywir ac mae risgiau'n gysylltiedig â thriniaeth ar gyfer retinopathi diabetig
- Eich dewis chi yw cymryd rhan mewn sgrinio llygaid diabetig

1.2 Cyflawni'r rhaglen

Mae Adran Sgrinio Iechyd Cyhoeddus Cymru yn gyfrifol am reoli, cyflawni a sicrhau ansawdd y rhaglen. Mae'r rhaglen yn cyflogi Pennaeth Rhaglen amser llawn, Cyfarwyddwr Clinigol sesiynol ac Arbenigwr Cyswllt. Cynhelir goruchwyliaeth glinigol a phroffesiynol sgrinio gan ddwy nyrs amser llawn. Yn dilyn ailstrwythuro'r gwasanaeth yn 2019, mae tîm rheoli DESW sy'n cefnogi cyflawni Cymru gyfan ar draws y swyddogaethau cadw lle clinigol, cyflawni clinigol a graddio delweddau wedi cynyddu i naw, gyda chymorth gan dîm ysgrifenyddol a gweinyddol.

Mae'r tîm sgrinio, sy'n darparu'r clinigau sgrinio, yn cael eu staffio gan 31 o Gynorthwywyr Gofal Iechyd a 30 o Ffotograffwyr Retinol, sy'n gweithredu o dair canolfan ledled Cymru. Yn dilyn ailstrwythuro'r gwasanaeth, mae ein sgrinwyr yn cael eu cefnogi gan reolwyr lleol sy'n cyfuno cyfrifoldebau rheoli a darparu clinig. Mae'r holl ddelweddau retinol a gymerir ledled Cymru yn cael eu hadolygu a'u graddio gan ein tîm graddio o 15 sydd wedi'u lleoli yn Nhrefforest, de Cymru.

1.3 Llwybr sgrinio

- Mae'r rhai sy'n 12 a hŷn sydd wedi cael diagnosis o ddiabetes, sydd wedi cofrestru gyda meddyg teulu yng Nghymru, yn cael eu hatgyfeirio i DESW ar gyfer sgrinio'r llygaid yn rheolaidd
- Mae pobl gymwys yn cael eu gwahodd i sgrinio'r llygaid mewn dros 130 o leoliadau cymunedol ledled Cymru, fel ysbytai, canolfannau iechyd, practisau meddygon teulu, neu un o unedau symudol DESW
- Bydd cyfranogwyr yn cael ymgynghoriad byr gydag un o Gynorthwywyr Gofal Iechyd DESW. Ar ôl gwirio craffter golwg (siart llygad), rhoddir diferion llygaid er mwyn gwneud canhwyllau'r llygaid yn fwy
- Ar ôl aros am tua 20 munud er mwyn i'r diferion llygaid weithio, bydd y ffotograffydd yn cymryd ffotograffau o gefn y llygaid gan ddefnyddio camera arbennig

- Caiff y delweddau eu graddio er mwyn nodi a oes unrhyw retinopathi diabetig yn bresennol, ac os yw'n bresennol byddant yn nodi difrifoldeb y retinopathi
- Caiff llythyrau sy'n cynnwys y canlyniadau sgrinio ac sy'n esbonio'r camau nesaf eu hanfon at bob cyfranogwr:
    - Lle nad oes retinopathi, neu dim ond swm cyfyngedig o retinopathi cefndirol yn bresennol, caiff y cyfranogwr ei ailwahodd i gael ei sgrinio gan DESW mewn tua 12 mis
    - Lle mae retinopathi fymryn yn brin o fod yn gyflwr y gellir ei atgyfeirio gyda ffactorau risg ychwanegol, efallai y caiff y cyfranogwr ei ailalw ar gyfer sgrinio DESW mewn 6 mis i fonitro ei retinopathi (gwyliadwriaeth)
    - Mae cyfranogwyr â retinopathi a allai fygwth golwg yn cael eu hatgyfeirio i Adran Offthalmoleg eu hysbyty lleol am asesiad arbenigol
    - Os yw'r cyfranogwr yn feichiog, caiff ei hailalw ymhen 3 mis, p'un a oes unrhyw retinopathi yn bresennol ai peidio.

2 Penawdau Ystadegau 2018-19

Mae'r adroddiad hwn yn cwmpasu gweithgarwch o fis Ebrill 2018 i fis Mawrth 2019 yn gynwysedig.

- Cwmpas y rhaglenni oedd 67.5% o fewn 12 mis (ar 31 Mawrth 2019)

Rhwng 1 Ebrill 2018 a 31 Mawrth 2019:

- cafwyd 12,592 o atgyfeiriadau ychwanegol ar gyfer pobl a oedd newydd gael diagnosis o ddiabetes neu a oedd newydd gofrestru gyda meddyg teulu yng Nghymru

- Gwahoddwyd 164,855 o unigolion i fynd i sesiynau sgrinio llygaid

- Aeth 131,200 o unigolion i glinigau sgrinio llygaid (gan gynnwys pobl a aeth ar fwy nag un achlysur)

- Nid oedd 20.4% o'r rhai a wahoddwyd wedi mynd i apwyntiad sgrinio llygaid DESW

- Nododd DESW 125,100 o ganlyniadau sgrinio, gan gynnwys 2,613 (2.1%) a nodwyd fel rhai 'annigonol'

- Nododd DESW bresenoldeb rhywfaint o retinopathi diabetig mewn 36,603 o unigolion (29.3% o'r rhai a sgriniwyd)
- Nodwyd bod gan 3,615 o bobl (2.9% o'r rhai a gafodd ganlyniad sgrinio) retinopathi diabetig a allai fygwth golwg a'u hatgyfeirio gan DESW i Offthalmoleg ar gyfer asesiad arbenigol
- Drwy gydol 2018-19, roedd cwmpas y sgrinio a'r amseroedd aros ar gyfer ailalw yn is na'r safon, gydag amrywiad o ran amseroedd aros mewn ardaloedd daearyddol gwahanol.

3 Data

3.1 Cwmpas

Y Safon: Dylai isafswm o 80% o gyfranogwyr gweithredol cymwys gael canlyniad a gofnodwyd yn y 12 mis diwethaf.
Mae cwmpas wedi'i ddiffinio fel y ganran o gyfranogwyr gweithredol cymwys, ar adeg benodol, sydd â chanlyniad a gofnodwyd yn y 12 mis blaenorol. Mae cyfranogwyr anghymwys yn cynnwys y rhai heb unrhyw ganfyddiad o oleuni yn y ddau lygad (sy'n gwbl ddall). Mae cyfranogwyr anweithredol yn cynnwys y rhai sydd o dan ofal gwasanaeth llygaid mewn ysbyty, neu sydd wedi dewis 'optio allan' o sgrinio llygaid yn ystod y cyfnod.

Parhaodd twf y gwasanaeth yn ystod 2018-19 ar gyfradd gyson fel mewn blynyddoedd blaenorol, gyda 12,592 o atgyfeiriadau eraill wedi'u derbyn gan y rhaglen ar gyfer pobl sy'n cael diagnosis o ddiabetes neu'n cofrestru gyda meddyg teulu yng Nghymru.

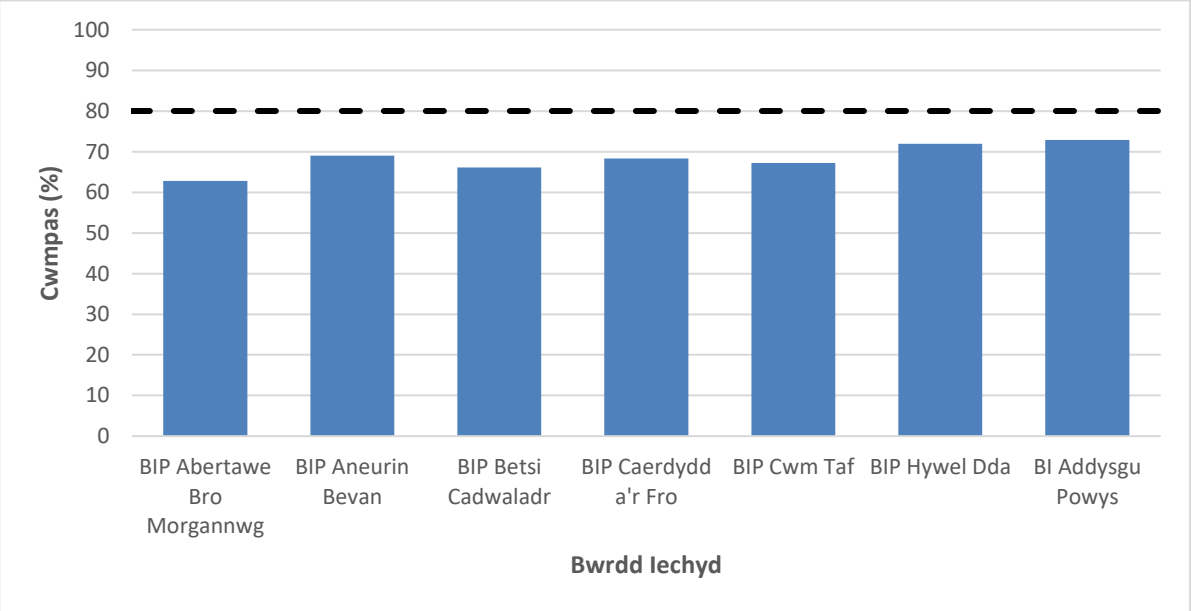
Gwahoddodd DESW 164,855 o gyfranogwyr i sgrinio llygaid, gyda 131,200 o unigolion yn mynd i'n clinigau (gan gynnwys pobl a aeth ar fwy nag un achlysur). Cyfradd diffyg presenoldeb y gwasanaeth, i'r bobl hynny nad ydynt yn derbyn eu gwahoddiad sgrinio, oedd 20.41% sy'n gyson â blynyddoedd blaenorol.

Ni chyrhaeddwyd y safon cwmpas naill ai ledled Cymru nac ar gyfer unrhyw fwrdd iechyd unigol. Mae hyn o ganlyniad i gapasiti o ran clinigau sgrinio a'r nifer cynyddol o bobl o fewn ein poblogaeth weithredol gymwys ledled Cymru.

Tabl 1: Cwmpas Sgrinio Llygaid Diabetig yn ôl Bwrdd Iechyd

Bwrdd Iechyd	**Cyfranogwyr gweithredol cymwys**	**Canlyniadau a gofnodwyd**	**Cwmpas (%)**
BIP Abertawe Bro Morgannwg	30,848	19,365	62.8%
BIP Aneurin Bevan	36,188	24,965	69.0%
BIP Betsi Cadwaladr	37,337	24,666	66.1%
BIP Caerdydd a'r Fro	22,856	15,615	68.3%
BIP Cwm Taf	17,905	12,028	67.2%
BIP Hywel Dda	22,474	16,149	71.9%
BI Addysgu Powys	7,706	5,614	72.9%
Cymru Gyfan	**175,314**	**118,402**	**67.5%**

Siart 1: Cwmpas Sgrinio Llygaid Diabetig yn ôl Bwrdd Iechyd

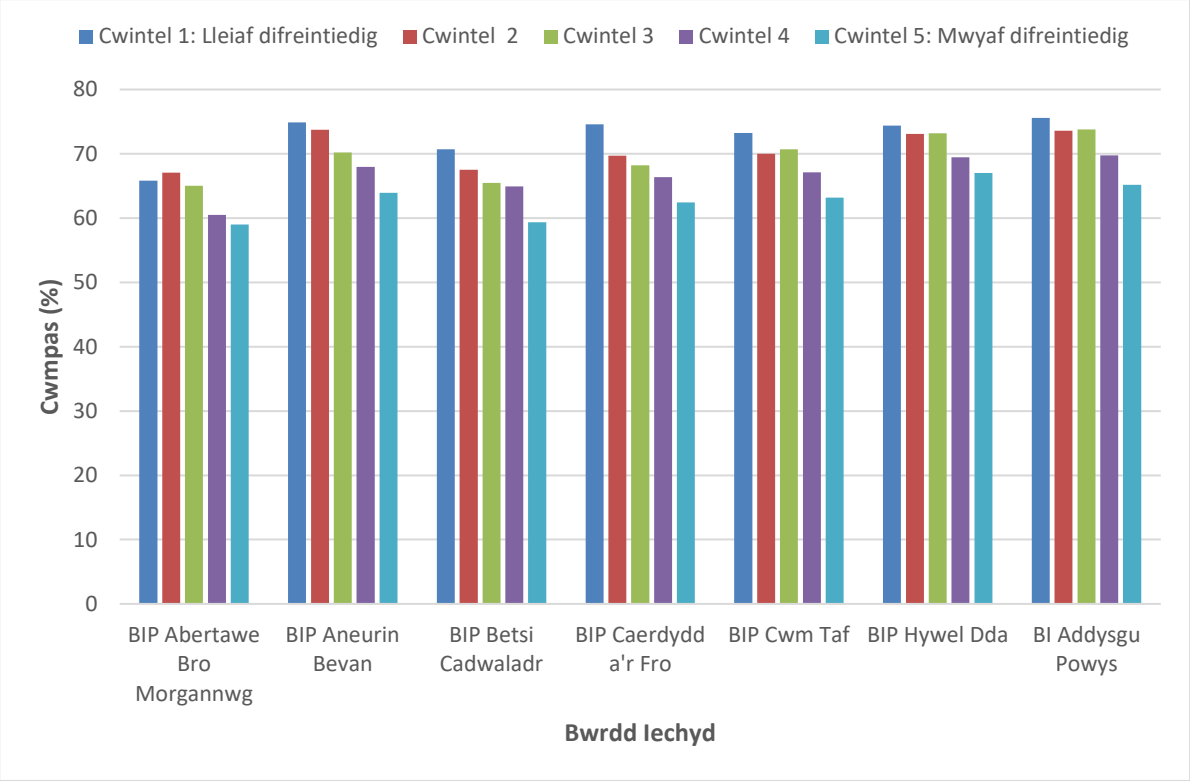

Mae Tabl 2 a siart 2 yn dangos y wybodaeth am gwmpas a ddisgrifir yn ôl cwintel amddifadedd. Mae mynd i'r afael ag anghydraddoldebau yn flaenoriaeth iechyd cyhoeddus allweddol i gefnogi iechyd a llesiant da ar draws y boblogaeth gyfan. Ar lefel Cymru gyfan, y gwahaniaeth o ran cwmpas rhwng y mwyaf a'r lleiaf difreintiedig yw 9.8%.

Tabl 2: Cwmpas yn ôl Cwintel Amddifadedd

Bwrdd Iechyd	**Lleiaf difreintiedig 1**	**2**	**3**	**4**	**Mwyaf difreintiedig 5**	**Cyfanswm**
BIP Abertawe Bro Morgannwg	65.8%	67.1%	65.0%	60.5%	59.0%	63.5%
BIP Aneurin Bevan	74.9%	73.7%	70.2%	68.0%	64.0%	70.1%
BIP Betsi Cadwaladr	70.7%	67.5%	65.5%	64.9%	59.4%	65.6%
BIP Caerdydd a'r Fro	74.6%	69.7%	68.2%	66.4%	62.4%	68.3%
BIP Cwm Taf	73.2%	70.0%	70.7%	67.1%	63.2%	68.8%
BIP Hywel Dda	74.4%	73.1%	73.2%	69.5%	67.0%	71.4%
BI Addysgu Powys	75.6%	73.6%	73.8%	69.8%	65.2%	71.6%
Cymru Gyfan	**72.7%**	**70.7%**	**69.5%**	**66.6%**	**62.9%**	**68.5%**

Siart 2: Cwmpas yn ôl Cwintel Amddifadedd

3.2 Cynnig sgrinio'n amserol

Y Safon: Dylai isafswm o 95% o gyfranogwyr gweithredol cymwys gael cynnig apwyntiad ailalw o fewn 12 mis i'w canlyniad sgrinio diwethaf.

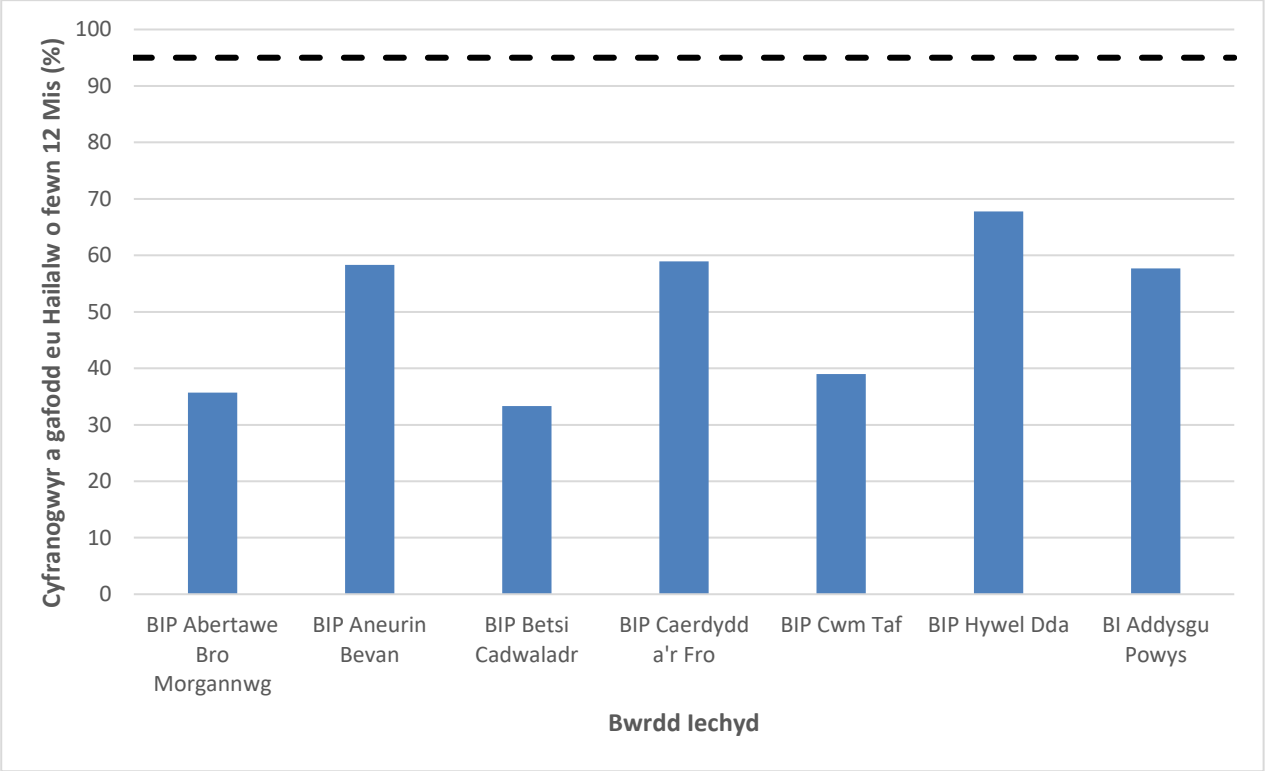
Mae 97% o gyfranogwyr sy'n cael eu sgrinio yn cael eu hailalw ar gyfer sgrinio DESW, yn hytrach na chael eu hatgyfeirio i Offthalmoleg. Mae'r mwyafrif helaeth (95%) yn cael eu gosod ar lwybr ailalw rheolaidd, sy'n golygu y dylent gael eu sgrinio o fewn 12 mis i'w canlyniad sgrinio diwethaf. Mae cyfranogwyr nad ydynt yn mynd i'w hapwyntiad sgrinio hefyd yn cael llythyr atgoffa ac yn cael cynnig ailalw rheolaidd mewn 12 mis.

Ni chyrhaeddwyd y safon hon naill ai ledled Cymru nac ar gyfer unrhyw fwrdd iechyd unigol. Mae hyn o ganlyniad i gapasiti o ran clinigau ledled Cymru. Mae amseroedd aros am apwyntiadau sgrinio yn amrywio rhwng ardaloedd byrddau iechyd, gyda'r apwyntiadau'n cael eu cynnig fel arfer rhwng 14 a 18 mis ar ôl y canlyniad sgrinio diwethaf.

Tabl 3: Cyfranogwyr a gafodd eu Hailalw o fewn 12 Mis yn ôl Bwrdd Iechyd

Bwrdd Iechyd	**Ailalw a gynigiwyd**	**Cynigiwyd yr ailalw o fewn 12 mis**	**%**
BIP Abertawe Bro Morgannwg	22,683	8,096	35.7%
BIP Aneurin Bevan	28,626	16,689	58.3%
BIP Betsi Cadwaladr	27,618	9,198	33.3%
BIP Caerdydd a'r Fro	18,030	10,625	58.9%
BIP Cwm Taf	13,617	5,306	39.0%
BIP Hywel Dda	18,019	12,217	67.8%
BI Addysgu Powys	6,131	3,536	57.7%
Cymru Gyfan	**134,724**	**65,667**	**48.7%**

Siart 3: Cyfranogwyr a gafodd eu Hailalw o fewn 12 Mis yn ôl Bwrdd Iechyd

3.3 Adroddiad ar ganlyniadau sgrinio

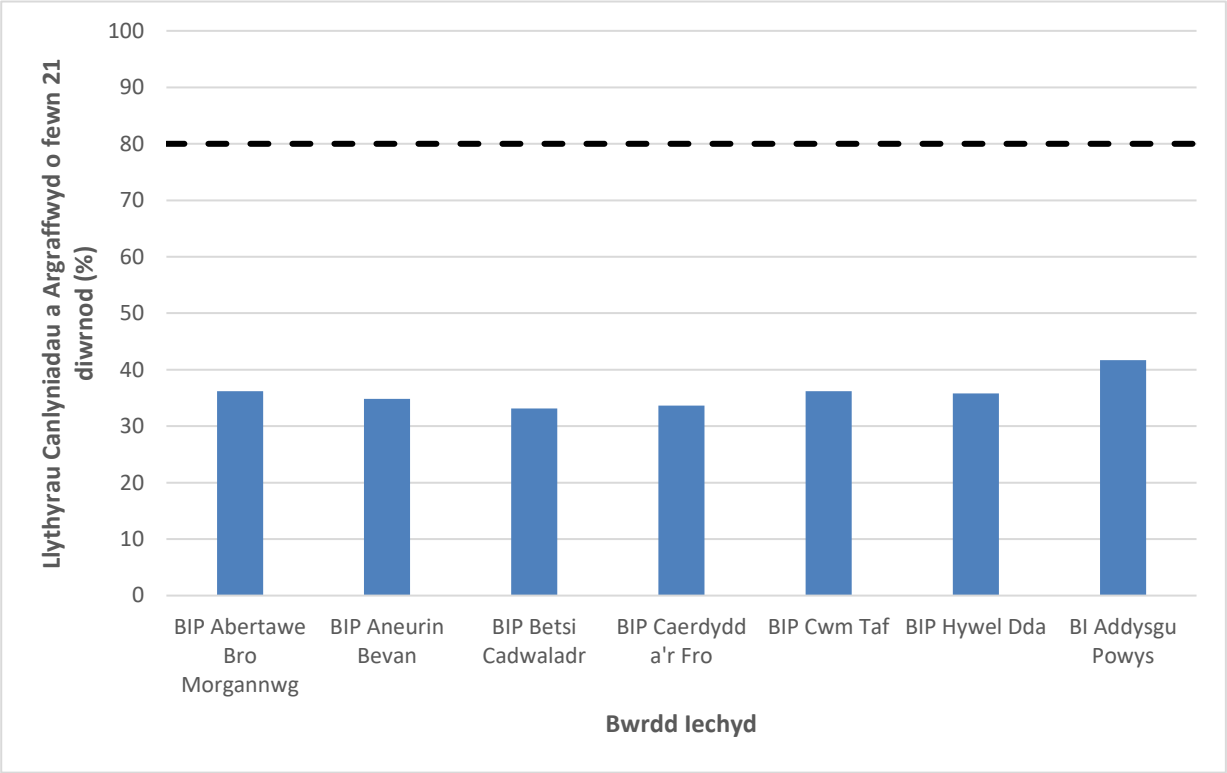
Y Safon: Dylai isafswm o 85% o lythyrau canlyniadau cyfranogwyr gael eu hargraffu o fewn 21 diwrnod calendr i'r apwyntiad sgrinio.

Yn ystod y cyfnod hwn ni chafodd y safon hon ei chyrraedd oherwydd y capasiti yn y gwasanaeth. Mae hyn wedi'i gywiro ac mae'r safon hon bellach yn cael ei chyrraedd yn gyson.

Tabl 4: Llythyrau canlyniadau a argraffwyd yn ôl Bwrdd Iechyd

Bwrdd Iechyd	**Llythyrau canlyniadau a argraffwyd**	**Canlyniadau a argraffwyd o fewn 21 diwrnod**	**%**
BIP Abertawe Bro Morgannwg	20,496	7,414	36.2%
BIP Aneurin Bevan	26,304	9,166	34.8%
BIP Betsi Cadwaladr	26,035	8,629	33.1%
BIP Caerdydd a'r Fro	16,519	5,560	33.7%
BIP Cwm Taf	12,751	4,616	36.2%
BIP Hywel Dda	17,041	6,096	35.8%
BI Addysgu Powys	5,954	2,483	41.7%
Cymru Gyfan	**125,100**	**43,964**	**35.1%**

Siart 4: Llythyrau canlyniadau a argraffwyd yn ôl Bwrdd Iechyd

3.4 Retinopathi a nodwyd

Mae Tabl 5 yn dangos nifer a chyfran y cyfranogwyr ym mhob ardal bwrdd iechyd y mae eu canlyniad sgrinio yn dangos unrhyw retinopathi neu ddim retinopathi. Mae'r ffigurau Cymru Gyfan yn dangos na chafodd 68.7% o'r boblogaeth a sgriniwyd ledled Cymru unrhyw retinopathi wedi'i nodi o'u sgrinio.

Mae'r ffigur sy'n dangos 'unrhyw retinopathi' yn cynnwys presenoldeb pob gradd retinopathi: o retinopathi ysgafn, cefndirol i retinopathi ymledol sy'n ei gwneud yn ofynnol atgyfeirio i'r ysbyty ar frys. Gall presenoldeb a difrifoldeb retinopathi amrywio yn dibynnu ar lefel glwcos gwaed y person dros amser. Gall unigolyn sydd yn y categori 'unrhyw retinopathi' mewn un flwyddyn symud i 'dim retinopathi' yn y digwyddiad sgrinio nesaf.

Mae'r categori 'annigonol' yn ymwneud â'r cyfranogwyr hynny sydd wedi mynd i gael eu hasesiad sgrinio llygaid, ond ni fu'n bosibl cofnodi ffotograff clir o'u retina er mwyn gallu gwneud y graddio. Un enghraifft o hyn fyddai oherwydd bod gan y cyfranogwr gataract sy'n cuddio'r retina rhag ei weld, neu lle cafwyd problemau technegol gyda'r camera. Gall cyfranogwyr â delweddau annigonol naill ai gael eu hatgyfeirio i'r Gwasanaeth Llygaid Ysbyty neu eu hailalw i gael eu sgrinio, yn dibynnu ar amgylchiadau unigol.

Tabl 5: Dadansoddiad o Bresenoldeb Retinopathi yn ôl Bwrdd Iechyd

Bwrdd Iechyd	Canlyniadau a gofnodwyd	Dim retinopathi	%	Unrhyw retinopathi	%	Delwedd annigonol	%
BIP Abertawe Bro Morgannwg	20,496	13,915	67.89	6,194	30.22	387	1.89
BIP Aneurin Bevan	26,304	18,256	69.40	7,526	28.61	522	1.98
BIP Betsi Cadwaladr	26,035	18,166	69.78	7,335	28.17	534	2.05
BIP Caerdydd a'r Fro	16,519	11,169	67.61	4,998	30.26	352	2.13
BIP Cwm Taf	12,751	8,763	68.72	3,704	29.05	284	2.23
BIP Hywel Dda	17,041	11,524	67.63	5,109	29.98	408	2.39
BI Addysgu Powys	5,954	4,091	68.71	1,737	29.17	126	2.12
Cymru Gyfan	**125,100**	**85,884**	**68.65%**	**36,603**	**29.26%**	**2,613**	**2.09%**

Mae'r data isod yn rhoi rhagor o fanylion am y ffigurau a ddangosir yn nhabl 5. Fel y gellir gweld, er bod gan 29.26% o gyfranogwyr a sgriniwyd ledled Cymru rywfaint o retinopathi, mae gan gyfran lai o lawer retinopathi sy'n bygwth golwg, a allai ei gwneud yn ofynnol atgyfeirio i wasanaeth llygaid ysbyty ar gyfer asesiad a thriniaeth arbenigol.

Tabl 6: Canlyniadau Retinopathi yn ôl Bwrdd Iechyd

Bwrdd Iechyd	**Retinopathi/macwlopathi sy'n bygwth golwg**	**% o'r boblogaeth ddiabetig a sgriniwyd â retinopathi/macwlopathi sy'n bygwth golwg yn ôl Bwrdd Iechyd**	**Retinopathi/ macwlopathi difrifol ***	**% o'r boblogaeth ddiabetig a sgriniwyd â retinopathi/macwlopathi difrifol yn ôl Bwrdd Iechyd**
BIP Abertawe Bro Morgannwg	1,397	6.82	263	1.28
BIP Aneurin Bevan	1,583	6.02	353	1.34
BIP Betsi Cadwaladr	1,463	5.62	270	1.04
BIP Caerdydd a'r Fro	1,138	6.89	172	1.04
BIP Cwm Taf	841	6.60	184	1.44
BIP Hywel Dda	1,141	6.70	254	1.49
BI Addysgu Powys	372	6.25	58	0.97
Cymru Gyfan	**7,935**	**6.34%**	**1,554**	**1.24%**

* nifer y bobl â retinopathi/macwlopathi sy'n bygwth golwg sy'n ddifrifol – noder, mae'r cyfranogwyr hyn yn ymddangos yn y categori sy'n bygwth golwg a'r categori difrifol.

3.5 Atgyfeiriadau i Offthalmoleg

Mae DESW yn atgyfeirio cyfranogwyr i Offthalmoleg ar sail frys a rheolaidd, yn dibynnu ar ddifrifoldeb eu retinopathi.

O'r rhai a gafodd radd retinopathi diabetig a allai fygwth golwg, cafodd cyfanswm o 3,615 o bobl (2.9% o'r rhai a gafodd ganlyniad sgrinio) eu hatgyfeirio gan DESW i Offthalmoleg ar gyfer asesiad arbenigol. Roedd mwyafrif yr atgyfeiriadau hyn (79.5%, 2,874 o atgyfeiriadau unigol) yn rhai rheolaidd.

O fis Ebrill 2018, mae gan y gwasanaeth safon o 95% o gyfranogwyr â chanlyniad retinopathi diabetig brys (R3A – retinopathi ymledol gweithredol) yn cael eu hatgyfeirio i Offthalmoleg o fewn dwy wythnos i'w hapwyntiad sgrinio. Mae Tabl 7 yn crynhoi perfformiad yn erbyn y safon hon yn ôl bwrdd iechyd.

Tabl 7: Atgyfeiriadau brys ar gyfer Retinopathi Ymledol Gweithredol (R3A) i Offthalmoleg o fewn 14 diwrnod yn ôl Bwrdd Iechyd

Bwrdd Iechyd	**Nifer yr atgyfeiriadau R3A brys a wnaed**	**Atgyfeiriadau R3A a wnaed o fewn 14 diwrnod**	**%**
BIP Abertawe Bro Morgannwg	133	119	89.5%
BIP Aneurin Bevan	169	147	87.0%
BIP Betsi Cadwaladr	124	108	87.1%
BIP Caerdydd a'r Fro	74	65	87.8%
BIP Cwm Taf	92	79	85.9%
BIP Hywel Dda	105	92	87.6%
BI Addysgu Powys	22	17	77.3%
Cymru Gyfan	**719**	**627**	**87.2%**

Mae Tabl 8 yn dangos nifer yr atgyfeiriadau brys a wnaed gan DESW yn ystod 2018-19. Ar lefel Cymru gyfan, roedd 65% o'r atgyfeiriadau brys yn ymwneud â retinopathi diabetig, ac roedd 35% yn ymwneud â materion eraill a nodwyd (tabl 9).

Tabl 8: Pob atgyfeiriad brys i Offthalmoleg yn ôl Bwrdd Iechyd

Bwrdd Iechyd	**Pob atgyfeiriad i Offthalmoleg ar gyfer RD**	**Pob atgyfeiriad brys i Offthalmoleg ar gyfer niweidiau eraill ***	**Cyfanswm yr atgyfeiriadau brys**
BIP Abertawe Bro Morgannwg	137	59	196
BIP Aneurin Bevan	174	88	259
BIP Betsi Cadwaladr	128	74	202
BIP Caerdydd a'r Fro	81	60	141
BIP Cwm Taf	96	39	135
BIP Hywel Dda	105	58	163
BI Addysgu Powys	23	21	44
Cymru Gyfan	**741**	**399**	**1140**

* Os, wrth asesu delwedd ar gyfer retinopathi diabetig, bydd y graddiwr yn sylwi ar fater o bryder nad yw'n ymwneud â diabetes, efallai y bydd hyn hefyd yn ysgogi atgyfeiriad rheolaidd neu frys.

4 Diffiniadau

Mae'r adran hon yn rhoi rhagor o fanylion am y cyfrifiadau a ddefnyddir yn yr adroddiad hwn.

Gweithredol cymwys

Mae'r diffiniad o'r boblogaeth weithredol gymwys yn cynnwys cyfranogwyr yn y cyflyrau canlynol:

- Aros am apwyntiad/triniaeth sgrinio
- Yn cael eu sgrinio / graddio
- O dan ofal Offthalmoleg ar gyfer cyflyrau nad ydynt yn rhai diabetig
- Nodwyd fel dychwelwyd drwy swyddfa'r post

Mae'r boblogaeth weithredol gymwys yn eithrio cyfranogwyr ataliedig ac anweithredol:

Ataliedig

- O dan ofal offthalmoleg ar gyfer retinopathi diabetig
- Gohiriwyd y sgrinio
- Anabledd corfforol/dysgu neu feddyliol dros dro
- Sgrinio wedi'i wrthod
- O dan 12 oed

Anweithredol:

- Wedi optio allan o sgrinio
- Yn anffit yn feddygol
- Dim canfyddiad o olau yn y ddau lygad
- Salwch angheuol
- Ymadawedig
- Rhyddhawyd
- Wedi symud allan o'r ardal
- Ddim yn ddiabetig bellach
- Anabledd corfforol/dysgu/meddyliol parhaol
- Wedi cofrestru'n ddall

Canran y rhai a gafodd eu sgrinio

Canran y rhai a gafodd eu sgrinio: % y cyfranogwyr cymwys sydd wedi mynd i wahoddiad sgrinio.

Mae canran y rhai sy'n cael eu sgrinio ar gyfer llygaid diabetig yn cael ei bennu o fewn egwyddorion dewis gwybodus a safon o 80% o gyfranogwyr yn mynd i ddigwyddiad sgrinio digidol lle mae delweddau'n cael eu cofnodi.

Enwadur = Cyfranogwyr gweithredol cymwys sydd wedi cael cynnig apwyntiad sgrinio rhwng dechrau'r mis a diwedd y mis.

Rhifiadur = Cyfranogwyr gweithredol cymwys sydd wedi mynd i apwyntiad sgrinio rhwng dechrau'r mis a diwedd y mis. Mae hyn yn cynnwys cyfranogwyr a aeth i'r apwyntiad ond nid oedd modd cymryd ffotograff am resymau technegol a chyfranogwyr nad oeddent yn gallu cydymffurfio â'r weithdrefn sgrinio.

Cwmpas

Cwmpas: % carfan a ddiffinnir o gyfranogwyr gweithredol cymwys â chanlyniad a gofnodwyd yn y 12 mis diwethaf

Enwadur = Cyfranogwyr gweithredol cymwys fel y'u cofnodwyd ar ddiwedd y mis.

Rhifiadur = Cyfranogwyr gweithredol cymwys ar ddiwedd y mis, y cafodd llythyr canlyniad ei argraffu iddynt o fewn y 12 mis blaenorol.

Bwrdd Iechyd

Dyma fwrdd iechyd preswyl y cyfranogwr.

Gwahoddwyd

Cyfranogwyr sy'n cael apwyntiad a gynigiwyd gyntaf (heb ei ganslo gan y rhaglen), o fewn mis yr adroddiad.

Profwyd

Nifer y cyfranogwyr â chanlyniad graddio terfynol.

Retinopathi/macwlopathi sy'n Bygwth Golwg

Yn cynnwys canlyniadau graddio sy'n nodi retinopathi cyn ymledol neu ymledol: R2M0, R2M1, R3AM0, R3AM1, R3SM0, R3SM1. Mae hefyd yn cynnwys canlyniad graddio o retinopathi cefndirol bach gyda macwlopathi R1M1.

Retinopathi/Macwlopathi Difrifol

Yn cynnwys canlyniadau graddio sy'n nodi retinopathi difrifol (ymledol): R3AM0, R3AM1, R3SM0, R3SM1.

5 Tîm Cynhyrchu

Mae'r tîm cynhyrchu ar gyfer yr adroddiad hwn a gyflogir yn Iechyd Cyhoeddus Cymru wedi'u rhestru isod:

Jude Kay	Pennaeth y Rhaglen: Sgrinio Llygaid Diabetig Cymru
Helen Clayton	Rheolwr Gwasanaethau Gwybodeg a Data
Gavin Bhakta	Uwch-ddadansoddwr Gwybodeg a Data
Dr Sharon Hillier	Cyfarwyddwr yr Adran Sgrinio
Heather Lewis	Ymgynghorydd Iechyd Cyhoeddus
Diane Rawlings	Cynorthwyydd Personol
Chad Elliott	Rheolwraig Cyfathrebu
Alex Stevens	Dadansoddwr Gwybodeg a Data
Rhys George	Cofus Cyf (Cyfieithiad Cymraeg)

Rhestr Cyn Rhyddhau

Cafodd yr Ystadegau Swyddogol hyn eu hanfon at y bobl ar y rhestr cyn rhyddhau hon bum diwrnod gwaith cyn cyhoeddi yn unol â Gorchymyn Gweld Ystadegau Swyddogol cyn eu Rhyddhau (Cymru) 2009.

Iechyd Cyhoeddus Cymru

Jan Williams	Cadeirydd
Dr Tracey Cooper	Prif Weithredwr
Dr Quentin Sandifer	Cyfarwyddwr Gweithredol Gwasanaethau Iechyd Cyhoeddus a'r Cyfarwyddwr Meddygol
Leah Morantz	Pennaeth Cyfathrebu

Llywodraeth Cymru

Dr Frank Atherton	Prif Swyddog Meddygol
Dr Andrew Goodall	Cyfarwyddwr Cyffredinol - Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Rebekah Tune	Pennaeth Cyfathrebu Strategol a Marchnata
Yr Athro Chris Jones	Dirprwy Brif Swyddog Meddygol / Cyfarwyddwr Meddygol GIG Cymru
Neil Surman	Dirprwy Gyfarwyddwr Iechyd Cyhoeddus
Dr Heather Payne	Uwch-swyddog Meddygol ar gyfer Iechyd Mamau a Phlant
Helen Tutt	Uwch-swyddog Gweithredol ar gyfer Sgrinio, Imiwneiddio ac Iechyd Rhywiol